

Kommunedirektørens orientering til kontrollutvalget om hvordan kommunen sikrer selvkostprinsippet i Helgeland Avfallsforedling IKS

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Rana kommune

Møtedato

20.02.2025

Saknr

02/25

Saksbehandler Kent Røstad**Arkivkode** FE-033**Arkivsaknr** 23/402 - 9**Forslag til vedtak**

Kontrollutvalget tar redegjørelsen til orientering.

Vedlegg

Kommunedirektørens orientering til kontrollutvalget - hvordan sikrer kommunen selvkostprinsippet i Helgeland avfallsforedling IKS

Saksfremlegg - Eierskapsstrategi for Helgeland Avfallsforedling IKS

Instruks for valgkomiteen

Utkast til selskapsavtale med endringer

Anbefaling til Eierstrategi Helgeland Avfallsforedling IKS

Saksutskrift sak 46-24 - Oppfølging av selskapskontroll av Helgeland Avfallsforedling IKS

Saksopplysninger

I kontrollutvalgets møte 13. november 2025 ble det i sak 51/24 - Innspill til kontrollarbeidet, fattet følgende vedtak:

“Kontrollutvalget ber kommunedirektøren gi en skriftlig orientering til kontrollutvalget innen 5. februar 2025 om hvordan kommunen sikrer selvkostprinsippet i Helgeland Avfallsforedling IKS og i hvilket tidsperspektiv.”

Kommunedirektøren har i sin skriftlige orientering vist til følgende:

- Retningslinjene for selvkost (H-3/14) legger til grunn at selv om et selvkostområde er satt ut og organisert som et interkommunalt selskap, må selskapet overholde krav til dokumentasjon av selvkost og praktisere selvkostprinsippet innenfor de rammer som retningslinjene gir. Det er alltid kommunen som til syvende og sist har ansvaret for at selvkost og gebyrnivået er korrekt
- I motsetning til lover og forskrifter som pålegger kommunene bestemte plikter, er retningslinjene for beregning av selvkost ikke rettslig bindende overfor kommunene. Retningslinjene har til hensikt å angi en økonomifaglig standard for beregning av selvkost og praktisering av selvkostprinsippet som er i tråd med reglene i særlovgivningen.
- I 2019 ble det gjennomført en selskapskontroll av Helgeland Avfallsforedling IKS som ble behandlet i kommunestyret i sak 43/19
- Ved gjennomgang og oppfølging av selskapskontrollen i møte i kontrollutvalget 13.11.2024, konkluderer revisor at kommunen har et selvstendig ansvar for å sikre at selvkostprinsippet overholdes. Revisor anser samtidig at alle anbefalingene er fulgt opp fra selskapets side og at selskapskontrollen kan anses som avsluttet
- Rana kommune har gjennom flere år påpekt at gebyrnivået hos HAF IKS er langt høyere enn i sammenlignbare kommuner. Samtidig har ikke kommunedirektøren instruksmyndighet ovenfor Helgeland Avfallsforedling IKS. Det er opp til kommunestyret å instruere sine representanter i representantskapet.
- Kommunestyrets vedtak i sak 147/2023, representantskapsmøte i sak 05/24 og i sak 15/24 (se vedlegg)

- Kommunedirektørene i HAFs eierkommuner er blitt enige om å fremlegge anbefaling til felles eierskapsstrategi til vedtak i kommunestyrene. Rana kommunestyre har vedtatt eierskapsstrategien som er et styringssignal til selskapet i sak 49/24 som er vedlagt. Det vises til punkt om kostnadsdekning og selvkost behandlet i pkt. 3.3 og at det er vedtatt mål og forventninger til gebyr, utredning av dette og selvkostfond i pkt. 8.2. og 8.3
- Rana kommune mottar årlig underlagsmateriale fra Helgeland Avfallsfordeling IKS før kommunedirektøren legger frem sitt forslag til budsjett og økonomiplan og forslag til gebyrfastsettelse. For 2025-2028 mottok kommunen følgende underlagsmateriale:
 - Gebyrfastsettelse
 - Økonomiplan 2025-2028,
 - Budsjett og budsjettforutsetninger
 - Analyse og tiltak vedr. gebyrnivå (mottatt 17.10.2024)
- På bakgrunn av mottatte dokumenter, gjør kommunen årlig en selvstendig vurdering av om selvkostprinsippet i Helgeland avfallsfordeling sikres, i forbindelse med budsjett og økonomiplanprosessen og gjør en vurdering av generasjonsprinsippet over en femårsperiode
- Kommunestyret har gjennomført flere eierskapshandlinger for å sikre bedre kontroll med at kommunen og selskapet sikrer selvkostprinsippet i Helgeland Avfallsforedling IKS.
- Eierskapsstrategien er et tydelig og felles styringssignal om kravene til selvkostprinsippet og selskapets ansvar for å følge opp denne
- Kommunestyrene har instruert gjennom representantskapet i sak 15/2024 om å foreta en analyse av gebyrene i selskapet ved et eksternt selskap. Dette arbeidet pågår og resultatet av dette må gjennomgås, for å vurdere om det er nødvendig for kommunen med ytterligere skritt i eierskapskontrollen for å sikre at selskapet overholder selvkostprinsippet.

Saken må ses i sammenheng med sak 46/24 - Oppfølging av selskapskontroll av Helgeland Avfallsforedling IKS. Saksframlegg i sak 46/24 er vedlagt.

Vurdering

Sekretariatet mener at kommunedirektøren svarer ut kontrollutvalgets bestilling og gir et utfyllende svar på hvordan kommunen sikrer selvkostprinsippet i Helgeland Avfallsforedling IKS og i hvilket tidsperspektiv. Det er gjennomført eierskapskontroller, og det er et pågående arbeid der foretas en analyse av gebyrene i selskapet ved et eksternt selskap. Resultatene er ikke ferdigstilt og det må foretas vurderinger på om kommunen skal foreta ytterligere skritt i eierskapskontrollen for å sikre at selskapet overholder selvkostprinsippet, men kommunen har en pågående prosess. Kommunedirektøren viser til vedtak i kommunestyret og representantskapet som omhandler oppfølging av selskapet, og kommunen har løpende plan for å sikre selvkostprinsippet. Sekretariatet anbefaler at kontrollutvalget tar redegjørelsen til orientering.